

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

III. ÚS 654/2022-29

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Roberta Šorla a sudcov Petra Straku a Martina Vernarského (sudca spravodajca) v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľky [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], zastúpenej obchodnou spoločnosťou Advokátska kancelária Kohútová Bérešová, spol. s r. o., Štefánikova 18, Bratislava, proti postupu Okresného súdu Bratislava IV v konaní sp. zn. 12C/207/2008 takto

r o z h o d o l :

1. Postupom Okresného súdu Bratislava IV v konaní sp. zn. 12C/207/2008 **bolo porušené** základné právo sťažovateľky na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
2. Okresnému súdu Bratislava IV **prikazuje**, aby v konaní sp. zn. 12C/207/2008 konal bez zbytočných prietáhov.
3. Sťažovateľke **priznáva** finančné zadostučinenie **1 300 eur**, ktoré je Okresný súd Bratislava IV **povinný** zaplatiť jej do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.
4. Okresný súd Bratislava IV je **povinný** nahradiť sťažovateľke trovy konania **492,31 eur** a zaplatiť ich právnej zástupkyňi sťažovateľky do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.
5. Vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti sťažovateľky **nevychováje**.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť a argumentácia sťažovateľky

1. Ústavný súd uznesením č. k. III. ÚS 654/2022-14 z 24. novembra 2022 prijal v celom rozsahu na ďalšie konanie ústavnú sťažnosť sťažovateľky podľa § 56 ods. 5 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“), ktorou sa domáha vyslovenia porušenia svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom Okresného súdu Bratislava IV (ďalej len „okresný súd“) v konaní sp. zn. 12C/207/2008. Sťažovateľka žiada prikázať okresnému súdu konať bez zbytočných prietáhov a priznať jej finančné zadosťučinenie 20 000 eur a náhradu trov konania.

2. Sťažovateľka je žalovanou v konaní vedenom na okresnom súde pod sp. zn. 12C/207/2008, ktoré sa začalo podaním žaloby o určenie vlastníckeho práva zo 16. júla 2008. Následne došlo k zmene žaloby na žalobu o určenie, že nehnuteľnosti patria do dedičstva. Vo veci samej bolo právoplatne rozhodnuté 15. januára 2019. Sťažovateľka podaním zo 4. februára 2019 vyčíslila trovy konania a okresný súd uznesením z 2. decembra 2019 rozhodol o výške náhrady trov konania. Proti tomuto uzneseniu podala sťažovateľka a aj žalobcovia sťažnosť, avšak okresný súd ďalej nekonal a ani po vyše 3 rokoch od právoplatnosti rozhodnutia vo veci samej právoplatne nerozhodol o trovách konania. Sťažovateľka viackrát urgovala rozhodnutie o trovách konania a podala aj sťažnosť na prietahy v konaní predsedovi okresného súdu, ktorá bola vyhodnotená ako dôvodná. Nečinnosť okresného súdu, pokiaľ ide o rozhodovanie o trovách konania, je podľa sťažovateľky dôvodom vzniku prietáhov v napadnutom konaní.

II.

Vyjadrenie okresného súdu, replika sťažovateľky

II.1. Vyjadrenie okresného súdu:

3. Okresný súd vo svojom vyjadrení k ústavnej sťažnosti odkázal na vyjadrenie zákonnej sudkyne, ktorá popísala priebeh konania o výške náhrady trov konania s tým, že v rámci rozhodovania o sťažnosti proti uzneseniu o výške trov bolo zistené, že žalobkyňa v 1. rade 12. februára 2022 zomrela. Súd následne prípismi z 10. mája 2022, 8. septembra 2022 a 8. decembra 2022 zisťoval dedičov po žalobkyni v 1. rade, avšak dedičské konanie nebolo v uvedených obdobiach právoplatne skončené, preto o trovách konania nebolo možné rozhodnúť. Zákonná sudkyňa uznala, že po právoplatnom rozhodnutí vo veci samej došlo k prietahom v konaní, avšak podľa nej z výlučne objektívnych dôvodov, v dôsledku v zásade pravidelného prerozdeľovania súdnych oddelení vrátane právne náročných reštančných vecí a s tým súvisiacej dlhodobo neúmernej zaťažnosti vyššieho súdneho úradníka a zákonného sudcu.

II.2. Replika sťažovateľky:

4. Sťažovateľka vo svojej replike k vyjadreniu okresného súdu zdôraznila, že od právoplatnosti rozhodnutia vo veci samej ubehli už takmer 4 roky a dosiaľ nebolo právoplatne rozhodnuté o trovách konania. Poukázala tiež na to, že viackrát urgovala rozhodnutie o trovách konania a následne podala aj sťažnosť na prietahy v konaní, ktorá bola predsedom okresného súdu vyhodnotená ako dôvodná. K argumentácii súdu týkajúcej sa dlhodobu neúmernej zaťažnosti vyššieho súdneho úradníka a zákonného sudcu uviedla, že enormný nápor vecí pri súčasnom personálnom poddimenzovaní súdu nezabavuje štát zodpovednosti za vzniknuté prietahy v konaní, k čomu dospel vo svojej rozhodovacej činnosti aj ústavný súd.

5. Sťažovateľka tiež uviedla, že z vyjadrenia samotného okresného súdu vyplýva, že o sťažnostiach žalobcov a žalovanej proti uzneseniu o trovách nerozhodoval minimálne do 12. februára 2022 (úmrtie žalobkyne v 1. rade), a teda bol nečinný skoro 2 roky po podaní vyjadrení strán sporu.

III.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

6. Ústavný súd si pri výklade základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov garantovaného v čl. 48 ods. 2 ústavy osvojil judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) k čl. 6 ods. 1 dohovoru, pokiaľ ide o právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote, preto v obsahu týchto práv nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (napr. II. ÚS 55/98, I. ÚS 132/03, IV. ÚS 105/07, IV. ÚS 90/2010).

7. Ústavný súd pri rozhodovaní o sťažnostiach namietajúcich porušenie základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru vychádza zo svojej ustálenej judikatúry, v súlade s ktorou účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov (i práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote) je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. Samotným prerokovaním veci na súde sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstraňuje. K stavu právnej istoty dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným spôsobom, ktorý znamená nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím súdu (m. m. IV. ÚS 221/04, IV. ÚS 365/04).

8. Pri posudzovaní otázky, či v súdnom konaní došlo k zbytočným prietahom, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, ústavný súd v súlade so svojou doterajšou judikatúrou (III. ÚS 111/02, IV. ÚS 74/02, III. ÚS 142/03) zohľadňuje tri základné kritériá, ktorými sú právna a faktická zložitosť veci, o ktorej súd rozhoduje, správanie účastníka súdneho konania a postup samotného súdu. V súlade s judikatúrou ESLP v rámci prvého kritéria ústavný súd prihliada aj na predmet sporu (povahu veci) v posudzovanom konaní a jeho význam pre sťažovateľa (I. ÚS 19/00, II. ÚS 32/02). Podľa uvedených kritérií posudzoval ústavný súd aj ústavnú sťažnosť sťažovateľky.

9. Aj keď Civilný sporový poriadok (ďalej len „CSP“) neustanovuje žiadnu lehotu, v ktorej je súd povinný rozhodnúť o výške trov konania podľa § 262 ods. 2 CSP po právoplatnom rozhodnutí o nároku na náhradu trov konania, aj v tejto fáze konania je súd povinný rešpektovať základný princíp hospodárnosti konania vyjadrený v čl. 17 CSP (IV. ÚS 58/2022).

10. V tejto súvislosti ústavný súd poukazuje aj na rozsudok v prípade Čičmanec proti Slovenskej republike (rozsudok z 28. 6. 2016, sťažnosť č. 65302/11), ktorým ESLP okrem iného rozhodol, že dĺžka konania nespĺňala požiadavku primeranej lehoty podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, a to aj napriek skutočnosti, že preskúmané konanie v čase podania sťažnosti prebiehalo podobne ako v tomto prípade už len vo fáze týkajúcej sa trov konania. V bode 50 uvedeného rozsudku ESLP konštatoval, že čl. 6 ods. 1 dohovoru vyžaduje, aby všetky stupne konania týkajúce sa rozhodovania o občianskych právach a záväzkoch vrátane konania nasledujúceho po rozsudku v merite veci (čo zahŕňa aj fázu konania týkajúcu sa trov) boli rozhodnuté v primeranej lehote.

11. Pokiaľ ide o právnu a faktickú zložitost' veci, ústavný súd konštatuje, že po právoplatnosti rozhodnutia vo veci samej (15. januára 2019) je prejednávaná vec vo fáze rozhodovania o trovách konania, čo možno zaradiť k štandardnej agende všeobecného súdnictva, preto dĺžka konania v predmetnej fáze nebola závislá od skutkovej či právnej náročnosti prerokovávanej veci.

12. Pri hodnotení podľa ďalšieho kritéria, teda správania sťažovateľky v posudzovanom období napadnutého konania, ústavný súd nezistil takú okolnosť, ktorá by mala byť osobitne zohľadnená na jej ťarchu pri posudzovaní otázky, či a z akých dôvodov došlo v predmetnej fáze konania k zbytočným priet'ahom.

13. Napokon ústavný súd hodnotil postup okresného súdu z hľadiska existencie zbytočných priet'ahov v posudzovanom období napadnutého konania, vychádzajúc z ústavnej sťažnosti, z vyjadrenia okresného súdu a z predloženého súdneho spisu. Po právoplatnosti rozhodnutia vo veci samej 15. januára 2019 sťažovateľka podaním zo 4. februára 2019 doručeným okresnému súdu 15. februára 2019 vyčíslila trovy konania, pričom okresný súd po cca 9 mesiacoch nečinnosti uznesením z 2. decembra 2019 rozhodol o výške náhrady trov konania. Proti tomuto uzneseniu podali sťažovateľka a aj žalobcovia v decembri 2019 sťažnosť. Následne ostal okresný súd opäť nečinný a až po vyše 8 mesiacoch 27. augusta 2020 vyzval právnych zástupcov žalobcov a sťažovateľky na vyjadrenie sa k sťažnosti protistrany proti uzneseniu o trovách konania z 2. decembra 2019. Po doručení vyjadrení strán 18. septembra 2020 a 5. októbra 2020 ostal okresný súd opäť nečinný, a to vyše 1 rok a 4 mesiace, keď bolo zistené, že žalobkyňa v 1. rade 12. februára 2022 zomrela. Okresný súd následne overoval stav dedičského konania po poručiteľke s cieľom zistenia jej dedičov a ustálenia okruhu sporových strán.

14. Na základe uvedených skutočností predstavuje celková doba nečinnosti okresného súdu vyše 2 roky a 9 mesiacov.

15. Vo vzťahu k obrane okresného súdu spočívajúcej v argumentácii o dlhodobu neúmernej zaťažnosti vyššieho súdneho úradníka a zákonného sudcu ústavný súd poukazuje na svoju ustálenú judikatúru, podľa ktorej nadmerné množstvo vecí, v ktorých štát musí zabezpečiť konanie, ako aj skutočnosť, že Slovenská republika nevie alebo nemôže v čase konania zabezpečiť primeraný počet sudcov alebo ďalších pracovníkov na súde, ktorý oprávnený subjekt požiadala o odstránenie svojej právnej neistoty, nemôžu byť dôvodom na zmarenie uplatnenia práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov a v konečnom dôsledku nezbavujú štát zodpovednosti za pomalé konanie spôsobujúce zbytočné priet'ahy v súdnom konaní (I. ÚS 35/03, II. ÚS 52/99).

16. Vychádzajúc z uvedeného, ústavný súd dospel k záveru, že v napadnutom konaní došlo v posudzovanom období vo vzťahu k rozhodovaniu o výške náhrady trov konania k zbytočným priet'ahom, a tým aj k porušeniu základného práva s'ťažovateľky na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva na prejednanie jej záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

17. Ústavný súd na základe svojho zistenia, že postupom okresného súdu došlo k porušeniu označených práv s'ťažovateľky, mu podľa čl. 127 ods. 2 ústavy prikázal, aby v napadnutom konaní konal bez zbytočných priet'ahov, pretože označená vec nebola v čase rozhodovania ústavného súdu o ústavnej s'ťažnosti s'ťažovateľky vo vzťahu k trovám konania právoplatne skončená.

18. Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie s'ťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadosťučinenie.

19. S'ťažovateľka v ústavnej s'ťažnosti žiadala o priznanie primeraného finančného zadosťučinenia v sume 20 000 eur, čo odôvodnila celkovou dĺžkou napadnutého konania, pocitom právnej a vnútornej neistoty a tiež pocitom márnosti a nespravodlivosti vzhľadom na pretrvávajúci stav.

20. Cieľom primeraného finančného zadosťučinenia je dovŕšenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje poskytnutie vyššieho stupňa ochrany, nielen deklaráciu porušenia, prípadne príkaz na ďalšie konanie bez porušovania základného práva (IV. ÚS 210/04). Pri určení primeraného finančného zadosťučinenia ústavný súd vychádzal zo zásad spravodlivosti aplikovaných EŠLP, ktorý spravodlivé finančné zadosťučinenie podľa čl. 41 dohovoru priznáva so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu.

21. Vzhľadom na doterajšiu dĺžku konania vedeného okresným súdom, ako aj na jeho už uvedenú nečinnosť vo vzťahu k rozhodovaniu o výške náhrady trov konania, berúc do úvahy správanie s'ťažovateľky, ako aj všetky okolnosti daného prípadu, ústavný súd považoval priznanie sumy 1 300 eur pre s'ťažovateľku za primerané finančné zadosťučinenie. Ústavný súd k tomu poznamenáva, že vo veci samej bolo právoplatne rozhodnuté 15. januára 2019 a miera právnej neistoty s'ťažovateľky vo fáze rozhodovania o výške náhrady trov konania je neporovnateľne nižšia oproti fáze konania pred právoplatným rozhodnutím vo veci samej, preto je priznaná suma finančného zadosťučinenia postačujúca. Vo zvyšnej časti požadovaného finančného zadosťučinenia, ktorú už ústavný súd nepovažoval za primeranú, tak návrhu s'ťažovateľky nevyhovel.

IV.

Trovy konania

22. Ústavný súd, vychádzajúc z § 1 ods. 3 a § 11 ods. 3 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov, priznal podľa § 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde s'ťažovateľke náhradu trov konania v sume 492,31 eur z dôvodu trov právneho zastúpenia, a to za dva úkony právnej služby vykonané v roku 2022 (príprava a prevzatie veci a písomné vyhotovenie ústavnej s'ťažnosti) v hodnote po 193,50 eur vrátane dvoch režijných paušálov v hodnote po 11,63 eur. Uvedené sumy sa zvyšujú o daň z pridanej hodnoty vo výške 20 %, keďže právna zástupkyňa s'ťažovateľky je platiteľkou tejto dane. Náhradu za tretí úkon právnej

služby – repliku sťažovateľky doručenú ústavnému súdu 18. januára 2023, ústavný súd sťažovateľke nepriznal, pretože jej obsah nepovažoval za taký, ktorý by prispel k bližšiemu objasneniu posudzovanej veci.

23. Priznanú náhradu trov konania je okresný súd povinný zaplatiť na účet právnej zástupkyne sťažovateľky (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 ods. 1 CSP) v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

P o u ě n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 2. marca 2023

Robert Šorl
predseda senátu